

SILVERTÄRNAN

VÅREN 2019

Tema: Vårfåglar

Söderhamns Fågelklubb (SFK)

Syfte

SFKs syfte är att främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan och dess miljö, att verka för att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fåglar och fågelmiljöer, samt att skapa förutsättningar för medlemmarna att aktivt utöva sitt fågelintresse.

Bli medlem

Medlemskap i SFK erhålls genom att sätta in 150 kr på vårt pg 879140-2. För varje ytterligare familjemedlem betalas 10 kr. Glöm inte att ange Ditt namn och Din adress, samt namn på eventuella familjemedlemmar.

Styrelse

Ordförande:	Magnus Ahlgren	073-020 99 31
Vice ordf.	Bengt Göthe	070-533 70 98
Sekreterare:	Angus Thomson	070-296 80 37
Kassör:	Stefan Persson	070-342 64 63
Ledamot:	Lilian Sörberg	076-786 02 52
Ledamot	Christer Lindberg	070-554 05 13
Ledamot:	Gunnar Andersson	070-651 40 17
Suppleant:	Eva Lundh	070-256 35 81
Suppleant:	Gunnel Edenström	070-298 67 73
Suppleant:	Robert Lindberg	070-566 34 77

Hemsida

www.silvertarna.se

Webmaster: Lena Radler

Programansvarig

Bengt Göthe

Redaktion för Silvertärnan

Magnus Ahlgren, Bengt Göthe, Robert Lindberg

Klubblokal

Godtempleargården, IOGT-NTO, Åsgatan 9, Söderhamn

Bild framsida: Sånglärka. Fotograf: Angus Thomsson

Bild baksida: Lövsångare. Fotograf: Angus Thomsson

Ordförande har ordet

Text: Magnus Ahlgren

Vad är egentligen en art? Ett uttryck som för det mesta kanske är så självklart att vi inte ens funderar över det. Den svenska namnlistan över jordens alla fågelarter innehåller namn på 10 869 fågelarter (10711 nu levande och 158 som dött ut efter år 1500). I Sverige har observerats drygt 500 av dessa arter, varav ca 350 är häckfåglar. Men uppfattningen av vad som är en art håller på att förändras. En talgoxe är en talgoxe och en tjäder är en tjäder, det kan vi nog vara ense om. Men det är inte alltid så enkelt. Det har länge varit känt att vissa arter är släkt med varandra genom angränsande raser. Tidigare ansågs silltruten och gråtruten vara en så kallad "ringart" där silltrutarna blev allt närmare släkt med gråtruten ju längre västerut man rörde sig från Europa. När man gått hela varvet runt norra halvklotet så var det inte längre fråga om silltrutar utan gråtrutar. Senare års framsteg inom genetikforskningen visar att det är mer komplicerat än så. Våra silltrutar tillhör nominatrasen *larus fuscus fuscus*. På Island, Färöarna, Storbritannien och Irland finns rasen *graellsii* som är ljusare på ryggen. Och på västkusten, i Norge och Danmark, Nederländerna och västra Belgien finns en mellanras som kallas *intermedius*. Med undantag av den "nya" arten tundratruten betraktas dessa fortfarande som tillhörande en och samma art, silltruten. Gråtruten å andra sidan har nyligen delats upp i fyra separata arter; gråtrut, kaspisk trout, medelhavstrut och armenisk trout. Fåglar som vi tidigare betraktade som en och samma art är nu fyra arter i Europa, tre av dem är dessutom regelbundet förekommande i åtminstone sydöstra Sverige. Liknande förändringar har skett inom komplexet gråsiska. Snösiska har upphört att vara självständig art och räknas numera som en underart av gråsiska. Å andra sidan höjs röster om att underarten brunsiska, *carduelis flammea cabaret*, borde få artstatus.

Gråsiska Foto: Angus Thomsson

forts.

Det som lett fram till den här uppdelningen är forskning inom det genetiska området. En följd är att det ställs större krav inom fältornitologin eftersom arterna är svåra, men inte omöjliga, att skilja åt i fält.

Så långt allt väl. Men det finns andra fall där generna hos en art skiljer sig åt mellan olika populationer inom arten att de inte skulle kunna få fertila ungar. Trots att de inte går att skilja åt i fält har de utvecklats till eller är på väg att utvecklas till egna arter. Sådana exempel finns inom familjen lror, där arter som mindre lira och gulnäbbad lira numera delats upp i flera nya arter. Orsaken till att generna inom artkomplexet utvecklas åt olika håll är att fåglarna i hög utsträckning återkommer till en och samma ö i Atlanten eller Medelhavet för att häcka. Det genetiska utbytet med artfränder som häckar på andra öar blir därmed noll eller mycket litet. De genetiska skillnaderna är emellertid fortfarande så små att fåglarna inte går att skilja på annat sätt än genom att ta genetiska prover.

Det finns olika taxonomiska system för att dela in fåglarna i olika arter. Något av dessa system bygger på kriterier som innebär att man ska kunna identifiera en art i fält. I Sverige ligger ansvaret hos Birdlife Sveriges taxonomikommitté. De namnger nya arter och bestämmer när en art ska delas upp i flera eller när två arter ska slås ihop till en. De nya genetiska rönen skapar dilemman för fältornitologin där det inte går att skilja olika arter åt i fält.

För den vanlige amatörfågelskådaren är det förstås mer intressant att kunna hänvisa till att man sett en fågel av en viss art än att behöva hänvisa till en av flera arter. Även inom forskarvärlden finns företrädare för den linjen, att avvakta med uppdelning i nya arter till dess de går att skilja åt i fält. För egen del tycker jag att detta vore det mest naturliga.

Tema - Vårfåglar

Text: Robert Lindberg

Den första vårfågeln... ja vilken fågel kommer först är ju frågan. Många av de fåglar som vi traditionellt ansett vara vårfåglar övervintrar nu i mer eller mindre utsträckning. Arter som bofink och stare blir svåra att reda ut om de just anlänt eller om de bara lämnat fågelbordet. Fiskmåsar var tidigare med i tidningarnas vårbarometrar men är mer av en karaktärsart vintertid om man åker ut till kusten.

Man kan dela in vårfåglar i två huvudkategorier utifrån var de övervintrar. De arter som tillbringar vintern i Europa brukar kallas väderflyttare då de dyker upp när vädret så tillåter. Här återfinns arter som sånglärka och tofsvipa. Den andra kategorin brukar kallas datumflyttare och utgörs av de arter som flyttar längre och övervintrar tex i Afrika. Här återfinns vi arter som lövsångare och flugsnappare.

Att fåglarna dyker upp tidigare nu än förr är något som de flesta anser vara en sanning. Milda vintrar och tidiga vårar är huvudanledningen till att flyttfåglarna dyker upp tidigare. Väderflyttarna hänger så att säga på låset och att tidiga vårar då ger att dessa arter dyker upp tidigare är inte så svårt att förstå.

För de arter som övervintrar i Afrika blir det svårare att förklara varför de kommer allt tidigare. De kan omöjligen veta att de ska tidigarelägga sin flytt för att anpassa sig till en tidigare vår. Däremot så kan deras resa gå fortare om vädret är gynnsamt. De kan äta upp sig fortare och de möter inte lika ofta dåligt väder som dämpar flytthastigheten.

I rapportsystemet Artportalen kan man hämta ut data om när fåglarna dyker upp i olika delar av landet. Här finns mängder av statistik att djupdyka i. Denna statistik ger inte hela sanningen då den bygger på att fågelskådare lägger in sina observationer. Tillexempel så rapporteras det mer på helger när folk i allmänhet är ledig. Det är även en omöjlighet att avgöra om den första individen som ses har övervintrat i närheten och då inte är representativ för arten.

Vill man läsa mer och fördjupa sig i hur arternas ankomst förändras finns en hel del att läsa på www.artdatabanken.se/hjalpa-till/flyttfaglar/. Här publicerar artdatabanken löpande artiklar om flyttfåglarnas ankomst till olika delar av landet.

I den här artikeln har jag valt att ha en inte lika vetenskaplig approach som artdatabanken. Jag har valt att titta på det datum den första rapporten för arterna är inlagt i artportalen. Här följer att urval av arter som ofta förknippas med vårens framskridande och hur deras ankomstdatum förändrats sedan millennieskiftet.

forts.

Sånglärka

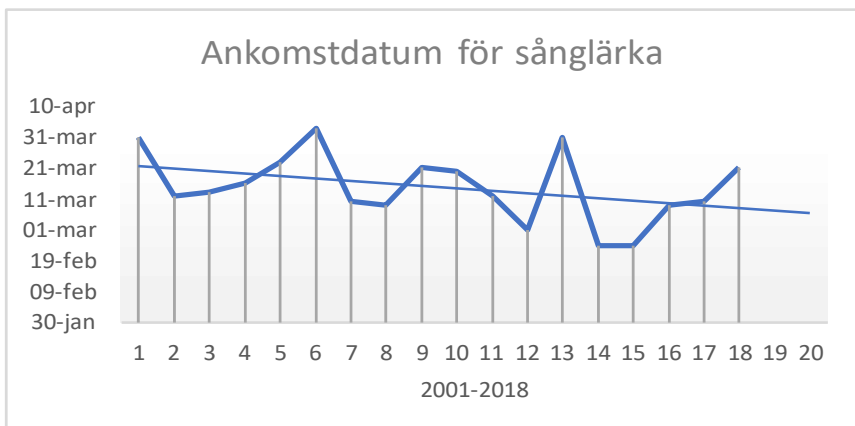
Sånglärkan hör till en av våra mest efterlängtrade vårfåglar. De första fåglarna brukar höras när de sträcker över eller då de hoppar i en framtinad vägren.

Sånglärkan övervintrar främst i västra och sydvästra Europa. Arten är dock hårdig och vinterfynd förekommer om än mycket sparsamt på våra breddgrader.

Arten visar under perioden en klar trend med allt tidigare ankomst. I början av 2000-talet anlände sånglärkan ca en vecka senare än vad den gjort under de senaste åren. Den första lärkan ska således dyka upp andra veckan i mars.

Sånglärka Foto: Angus Thomsson

Tofsvipa

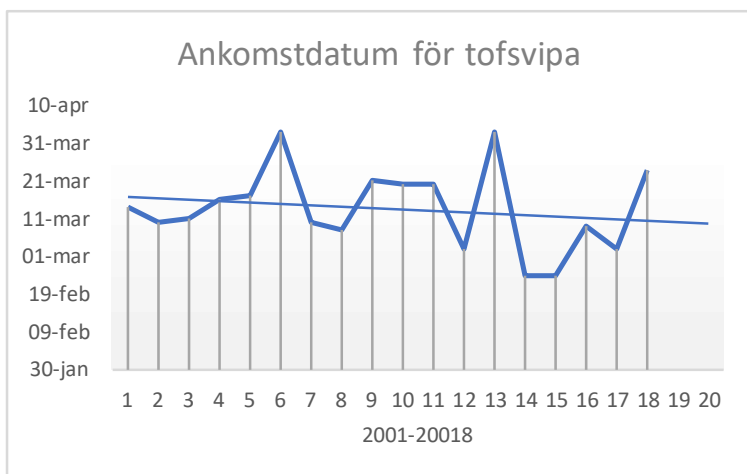
Den första vipan brukar avslöja sig genom sitt karakteristiska leksakstrumpetande. Om inte låtet avslöjar vipan så brukar det löna sig att ta en titt på fälten när de första stubben börjar tina fram eller längs iskanterna när inloppen börjar gå upp.

Tofsvipan är även den en kortflyttare som övervintrar i mellersta och södra Europa. Enstaka fåglar ses i under vintern i de sydligaste delarna av landet.

Likt sånglärkan följer vipan snögränsen och de första brukar dyka upp hos oss när fälten i Uppland börjar tina fram. Datumet för artens återkomst ligger i snitt en vecka tidigare nu jämfört med millennieskiftet. De första viporna bör alltså dyka upp runt den 10:de mars.

Tofsvipa. Foto: Angus Thomsson

Storspov

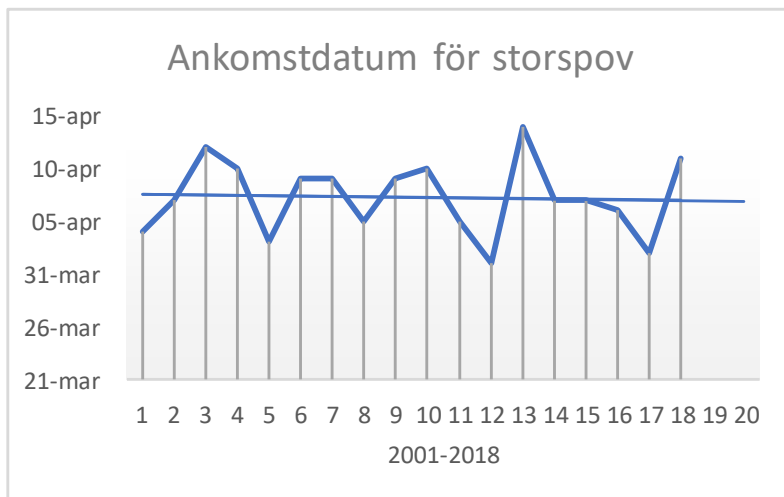
Storspoven brukar först annonsera sin ankomst med sin ödsliga drill när den glider över de frusna stubbåkrarna.

Arten övervintrar i norra delarna av Afrika och sydligaste Europa och en bit upp längs Atlantkusten. Man kan beteckna storspoven som en medeldistansflyttare även om delar av populationen återfinns i Europa under vintern.

Tar man ett titt på när de första spovarna dyker upp i våra trakter så håller arten i stort sett samma tidtabell som den gjorde vid början av milleniet. Runt den 7 april dyker de första upp om man skall gå efter tidtabellen.

Storspov Foto: Angus Thomsson

Svartvit flugsnappare

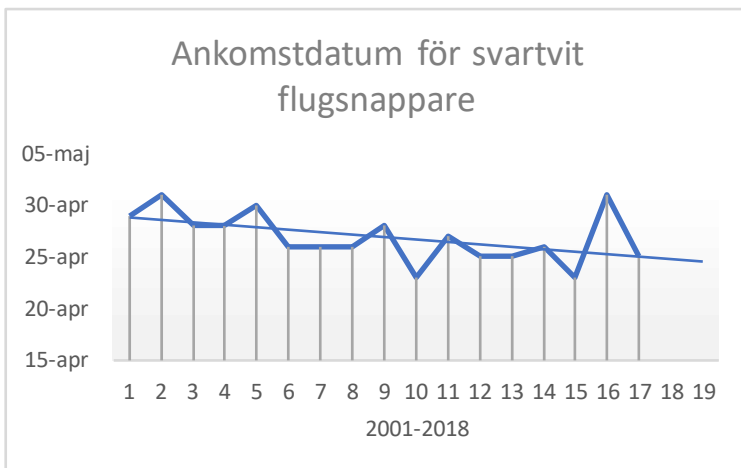
Plötsligt en dag så sitter den där ! Den dyker upp på en gren i äppelträdet som om den inte varit borta från trädgården de senaste nio månaderna. Kanske hör man den flöjta några vemodiga toner innan man förstår att våren på allvar anlänt.

Den svartvite är en riktig tropikflyttare och korsar Saharas vida sandhav för att tillbringa vintern i tropiska delarna av Afrika.

Trots att arten är långflyttare och omöjligen kan ana sig till att flytten kan tidigareläggas så dyker den upp i ca 5 dagar tidigare nu än för två decennier sedan. Runt den 25 april är det dags att titta i äppelträdet om den första dykt upp.

Svartvit flugsnappare Foto: Angus Thomsson

Näktergal

Den är svår att ungå när den äntligen kommer. En kväll i mitten av maj hör man de första kraftiga flöjttonerna spridas över nejdena.

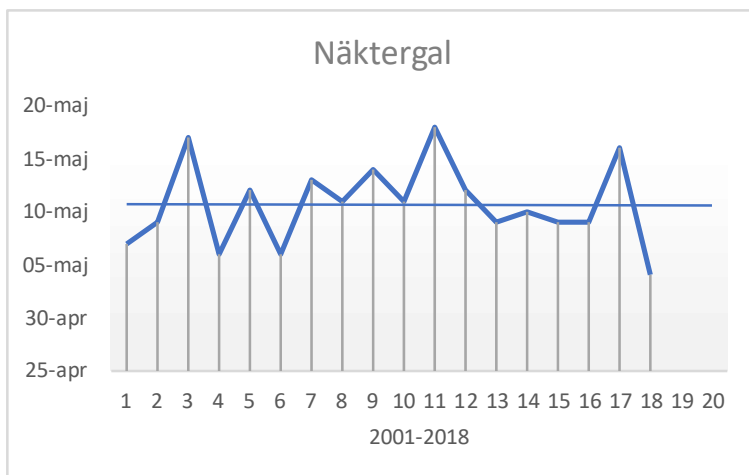
Näktergalen är en av de sista arterna som anländer. Inte undra på då de har rest närmare 1000 mil från övervintringsområdena i södra delarna av Afrika.

Arten är en av de som håller fast vid sitt tidsschema och har inte ändrat sitt genomsnittliga ankomstdatum under de senaste decennierna.

Den 11 maj är det dags att lyssna in den första näktergalen på någon lämplig lokal. Bra tips är Brötgrind i Norrala eller Vågen i Marma.

Näktergal Foto: Angus Thomsson

Anslagstavlan

Korsordet hösten 2018

Under SFKs traditionella julavslutning ("skinksmörgåsen") drogs vinnarna i höstnumrets korsordstävling.
Det rätta svaret var "tofsmes".

Vinnare:

1. Gun Tiger, Söderhamn
2. Gun Andersson Jönsson, Söderhamn
3. Eva Lund, Söderhamn

Vi gratulerar pristagarna!

Glöm inte fågeltornskampen den 4/5!

Tjäderspelet

"Spårstämplarna från tjädersnötter är alldeles framför gömslet och i rader har de släpande vingarna lämnat spår och strukit bort snö från skvatram och ljung."

Surfa in på hemsidan och läs Alf Palins berättelse om tjäderspel och sedan ut och upplev själv...

www.silvertarna.se

När kommer vårfåglarna?

På hemsidan finns en blankett att hämta där du kan kryssa i när du ser dina första vårfåglar.

Du kan även se när fåglarna kommit tidigare år.

Materialet hittar du under menyvalet "Om fåglar".

Rapportera dina arter på artportalen och bidra till att få ett bredare underlag för statistik och kunskap.

www.artportalen.se

Resultat SFK Bird Race 2019

1. Ringmärkarna (40 arter)

2. Hans o Greta (28 arter)

3. Snöröjarna (27 arter)

Grattis till segrarna!

3 lag deltog i tävlingen den 26/1.

Under dagen noterades 43 olika arter i kommunen.

Ny art blev rödhake.

Vårprogram 2019

Bästa medlem!

Här följer som vanligt ett fullspäckt vårprogram med aktiviteter av olika slag! Våren är ju intensiv när man är fågelintresserad och det är därför naturligt att vi har många exkursioner under den årstiden. Hoppas att Du finner vårprogrammet intressant!

Notera också att vi som vanligt "förlänger" säsongen något och plockar med några höstaktiviteter i detta program. Det gör vi eftersom Silvertärnan inte kommer förrän en bit in i september.

Alla är välkomna på våra exkursioner och andra aktiviteter.
Ta gärna med vänner och bekanta.

OBS!
Ev. ändringar och tillägg i programmet
uppdateras via vår hemsida
www.silvertarna.se

Bra att veta:

Vid alla exkursioner anger vi en samlingsplats. Där samlas vi för samåkning om vi ska till någon annan plats.

Varma kläder och fika är alltid bra att ha med. Vi står ofta stilla och det kan vissa årstider bli ganska kallt. Då är det skönt att värma sig med lite fika och en varm tröja. Fågelbok och kikare är bra att ha med sig. Oftast har någon i gruppen med sig tubkikare så det går att artbestämma fåglar på längre avstånd. Man behöver inte vara expert för att följa med. Vi hjälps åt att besvara frågor, och kom ihåg - det finns inga dumma frågor. Vissa exkursioner är lite mer ansträngande med t.ex. en längre promenad, och då har vi försökt ange det i programmet. Har du frågor inför en exkursion går det alltid bra att kontakta exkursionsledaren.

När vi är inomhus träffas vi på vår klubblokal Godtemplargården IOGT-NTO om inte annat anges. Godtemplargården ligger på Åsgatan 9, Söderhamn vis Staffangymnasiet.

Exkursionerna sker i samarbete med Studieförbundet i Söderhamn.

12/3 tisdag

ÅRSMÖTE

Härmed kallas samtliga medlemmar i Söderhamns Fågelklubb till årsmöte. Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar kommer Angus Thomsson att visa bilder. SFK bjuder på fika. Vi träffas på Godtemplarlokalen kl. 19:00.
För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

21/3 torsdag

UGGLEKVÄLL

Nu är det hög tid att ge sig ut och lyssna efter ugglornas magiska rop igen! Följ med oss ut! Har vi tur får vi höra berguven eller kattugglan ropa!
Samling vid resecentrum kl. 19:00 för samåkning.
För info ring Lars Henningsson 070-699 89 31

30/3 lördag

VÅRDBERGET Ljusne

Från Vårdberget i Ljusne har vi en fantastisk utsikt och bör kunna få se både rovfåglar och småfågelsträck. Parkering finns vid servicehuset Kastanjen. Därifrån är det en brant stig på ca 200 meter upp till toppen. Vi finns på berget från kl. 06:00 för den som är morgonpig.
För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

13/4 lördag

ROVFÅGLAR Ålsjöängarna

Nu återvänder fåglarna på bred front. Vid norra tornet har vi en utmärkt utsikt och vi skådar mot skyn efter rovfåglar och annat spännande som kan komma flygande. Samling vid Ålsjöparkeringen kl. 10:00.
För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

20/4 lördag

HACKSPETTSMORGON

Vi ger oss av mot någon hackspettslokal (Granskär), för att lyssna efter ett säkert vårtecken – våra olika spettar. Det går att skilja dem åt på deras trumningar. Kanske får vi höra gråspetten?
Samling vid paviljongen kl. 06:00 för promenad längs Lötån.
För info ring Bengt Göthe 070-533 70 98

1/5 onsdag

KORSHOLMEN Långvind

Traditionsenligt åker vi ut till Korsholmen - vår bästa lokal för att skåda havsfågel. Det är en bit att gå genom skogen på delvis ojämn mark, men fantastiskt fint när man kommer ut till klipporna. Om vinden ligger på från havet kan det vara kallt, så ta med en extra tröja.

Samling vid resecentrum kl. 04:00 för samåkning.

För info ring Lars Henningsson 070-699 89 31

4/5 lördag

FÅGELTORNSKAMPEN Ålsjötornet

Över hela Sverige tävlar olika fågeltorn mot varandra denna lördag.

Vi har nu varit med i fyra år och förra året kom vi på en sjunde plats med 90 arter skådade från Ålsjötornet! Det är inte illa och även detta år skall vi medverka.

Reglerna är enkla - det gäller att hitta så många arter som möjligt från tornet mellan kl. 05-13. Kom och var med under någon del av dagen! Ta med fika.

Reportage från tidigare fågeltornskamper finns på hemsidan.

Vi finns i tornet mellan 05:00 och 13:00.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

7/5 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Den första tisdagsexkursionen för säsongen. Nu bör det finnas fler arter än för en vecka sedan. Nu har också svalorna kommit!

Samling vid Ålsjöparkeringen kl.18:00. Där bestämmer vi vilken lokal vi ska besöka under kvällen.

För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

11/5 Lördag

ÅLSJÖN Brittass backe

Nu har de arter vi missade i fågeltornskampen kommit... kanske. Tord guidar vid Brittass backe med omnejd. (Samåk gärna då det är begränsat med parkeringar vid lokalen.) Samling vid Brittass backe kl. 07:00.

För info ring Tord Swales 073-020 99 31

14/5 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Vi samlas igen för att se vilka fåglar som kommit. Kanske hittar vi någon raritet?

Samling vid Ålsjöparkeringen kl.18:00. Där bestämmer vi vilken lokal vi ska besöka under kvällen.

För info ring Robert Lindberg 070-566 34 77

21/5 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Nu har de flesta av vårens flyttfåglar kommit och vi besöker någon lokal i kommunen för att se vad som finns där.

Samling vid Ålsjöparkeringen kl.18:00. Där bestämmer vi vilken lokal som ska besökas under kvällen.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

28/5 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Följ med på en kvällstur med guidad tur längs Lötån, Gunnar tar er med på en promenad från Vågbro upp mot Skenstaviken.

Samling Vågbroskolan. 18:00.

För info ring Gunnar Andersson 070-651 40 17

8/6 lördag

NATTSÅNGARE

Nu är nattsångarna igång och vi åker ut till några lokaler för att lyssna.

Har vi tur hör vi även nattskärar. Det kan bli sent så ta med fika och varma kläder.

Samling vid resecentrum kl. 22:00.

För info ring Angus Thomson 070-296 80 37

6/8 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Augusti är en spännande tid för oss fågelvänner. Nu flyttar vadarna till varmare breddgrader och stannar gärna till ute på Stenöarna för att proviantera och vila.

Samling vid Stenötornet kl.18:00. Ta med varma vindtäta kläder för vinden kan ligga på.

För info ring Bengt Göthe 070-533 70 98

13/8 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Dags för den andra omgången av sommarens exkursioner till Stenö.

Med lite tur kan vi få se skrântärna och dvärgmåås.

Samling vid Stenötornet kl.18:00. Ta med varma vindtäta kläder för vinden kan ligga på.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

20/8 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Tredje tisdagsexkursionen. Vadare och änder samlas nu inför den kommande flytten söderut. Brushanar och strandpipare borde det finnas gott om.

Samling vid Stenötornet kl.18:00. Ta med varma och vindtäta kläder.

För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

1/9 söndag

RINGMÄRKNING Granskärs våtmark

En av våra populäraste aktiviteter där du har möjlighet att lära dig mer om ringmärkning och på nära håll se våra småfåglar. Vi håller som vanligt till vid Granskärs våtmark.

Du finner oss vid paviljongen mellan kl. 06:00 och 10:00.

För info kontakta Stefan Persson 070-342 64 63

3/9 tisdag

TISDAGSEXKURSION

Från den första September får man gå fritt i reservatet och vi kan då spana av stränderna på ett bättre sätt än tidigare under sommaren.

Samling vid Stenötornet kl.18:00. Ta med varma vindtäta kläder.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

Ovanliga obsar hösten-vintern 2018-19

Den varma sommaren gynnade många fågelarter, det är oftast för kallt och regnigt väder som ställer till problem. Det gick riktigt bra för många av våra häckarter, vilket medförde många ungfåglar under hösten. Vi kunde fått betydligt fler ungfåglar men då vi tidigare har haft flera dåliga år fanns inte så många vuxna fåglar som gick till häckning. Vår ringmärkningsverksamhet stärkte uppfattningen om ett bra häckningsår vilket gav många märkta ungfåglar. Under sämre år ser man på ungfåglarnas stjärtfjädrar svältränder, dagar med dåligt med mat (insekter) visar ljusa band likt årsringar på träd, men inga sådana band under 2018. Hela 1414 fåglar märktes och noterbart har vi redan fått in hela 4 återfynd av 80 märkta **rörsångare**, kolla Silvertärnans höstnummer för att se normal återfyndsprocent. Tre **videsparvar** märktes vilket är glädjande då arten har gått tillbaka katastrofalt.

Blåstjärt Foto: Stefan Persson

Hälsinglands andra **tajgablåstjärt** märktes den 11 oktober på Prästgrundet. Den första märktes 2016 på samma datum och plats, vilket sammanträffande. På Prästgrundet noterades även en **kungsfågel-sångare** och inte mindre än 14 **tajgasångare**. En **blåmes** kontrollerades ute på Prästgrundet den 3 november märkt 10 dagar tidigare vid Vasa, Finland 23 mil öster ut.

En **stäpphökhona** sträckte mot söder vid Västra berget den 15/9. Vid Stenö sågs en **lappmes** den 25/9, den var stationär och födosökte ivrigt i tallarna vid staketet, men slutade som måltid åt en hungrig **sparvhök**.

Lappmes Foto: Stefan Persson

Den 27/10 blåste det hård NO vid Korsholmsudden vilket tryckte in en del flyttande fåglar mot land. En **bredstjärtad labb**, en **vitnåb-bad islom** och en ung **tretåig mås** kunde då noteras. Regn och hård NO även den 30/10 och då sågs en ung **tretåig mås** och troligen ytterligare några till men de väl långt ut för att med säkerhet kunna artbestämmas vid Vallvik.

Övervintrare är alltid intressant, vi minns förra vinterns många **bofink** och **bergfinkar** men som vintern 2018-19 är fåtaliga. **Rörhöna** 15-18/12, **enkelbeckasin** 25/12, **vattenrall** 11/1 samt **sothöna** vid Granskär är noterbart. Riktigt ovanliga övervintrare är **järnsparv** och **ormvråk** som bl.a. sågs vid Långtå 13/1. Nämnas kan även **kanadagås** och **grågås** som även de sågs under januari.

Varför så trött - det är ju vår

Det här kan väl knappast heller vara en muntergök?

Snedbena Foto: Angus Thomsson

En uppföljning från tidigare nummer och ett upprop att hitta en muntergök...

Redaktionen tror att förklaringen till fågelns beteende kan vara en noggrann fotograf som tog alltför god tid på sig med alla inställningar.

En inofficiell fototävling! Foto på årets muntergök efterfrågas till höstnumret.

/Red.

www.silvertarna.se